

Սիրիայում, Իրաքում կանաա՞նք քրդերը Օջալանի կոչին

Քրդական բանվորական կուսակցության հիմնադիր Օջալանը, որ 1999-ի փետրվարից ի վեր բանցում է, կոչ է արել իր համակիրներին զենք վայր դնել, ադա այն լուծարելու մասին ծանուցել: Երեկ հեռուստատեսային միջազգային ՉԼՍ-ների արածած այս լուրը սկզբում անհավանական էր թվում: 1978-ին Օջալանի հիմնած, 1984-ից ի վեր թուրքական ղեկավարության դեմ ԶԲԿ-ի ղալաբը, որին զոհ գնաց 45 000 մարդ, հերոսական դիմադրության շարժման վառ օրինակ էր նաեւ ճնշված այլ ժողովուրդների համար, եւ երեկ, փետրվարի 27-ին, 40 տարեկան ղալաբից հետո, Արդուլաի Օջալանն այն ավարտեց: Իմրաի կողում բանարկված Օջալանին նախ այցելել են րդամեք DEM ազգերի ժողովրդավարության կուսակցությունից, այնուհետ ղաազամավորները Սամրուլ վերադառնալով մամլո ասուլիսին ընթերցել են նա կոչը: DEM-ի եւ ԶԲԿ-ի նախնական համաձայնությամբ Օջալանը ղիտի տասուղերձի միջոցով հաղորդեց կոչը, բայց Թուրքիայի արդարադատության նախարարի մեղադրանքից հետո այն գրավոր է դարձել: Եռուկներ կան, որ Օջալանը վաղաժամ կազատվի բանցից: ԱՆԱԿԻՏ ՀՈՎԱՏՓՅԱՆ, Գերմանիա

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐԼՈՒՅԱԿԱՆ ՇԱՐՔԱԹԵՐԸ ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Փրկել Սահմանադրությունն ու... Սահմանադրական դատարանը

Բոլորս ենք հիշում, ղե՛տ է հիշենք, թե Ն. Փաշինյանը որտեղից սկսեց ազգակրծանման ու ղետականության անդամ ասխատանները. նախ՝ գլխից, ադա անցնելու համար հիմներին: Նրա առաջին թիրախը եղավ Սահմանադրական դատարանը, որին հետեւեց, արդեն հեռորեն, դատարանների փակումը, դատական ողջ համակարգի հողակեցումը, ես կասեի՝ սրկացումը:

Հիշում ենք, չէ՞, իրենց ասխատանների՝ դատարանի ղաաուհանից գողի նման ներս սողոսկող դատավորներին, նրանց սրված Ն. Փաշինյանի հավաական գնահատականը՝ «ղմերի առաջ շների նման վնգսացողներ», արդարամիտ մի ամբողջ շարք դատավորների նվաստացումը՝ ղաաոնագրկում, կամայական տեղափոխումներ, վաղաժամկետ անցում կենսաթոշակի, իսկ ոմանց՝ ինքնաբացարկ: Որքան մարդիկ, փաղափական գործիչներ, հասարակական ակտիվիստներ, ընդդիմադիր հայացների կրողներ, ունեւոր գործարարներ նաեւ ենթարկվեցին ու շարունակում են ենթարկվել կեղծուղաաիր ղաաաական երկարաձգումների, անվերջանալի կալանավորումների, տուգանումների, մեծագումար շորթումների, ղետա-ընտանեկան ղեկետների: Իսկ նրանցից մեկը՝ Արմեն Գրիգորյանը, ազնվագույն մի անձնավորություն, կյանքից ղրկվեց, - մինչ այդ չեստնված ու չլսված բան, - հենց տեղում, դատարանի դահլիճում, սրտի կաթվածից:

Իսկ ո՞վ կարող է հաշվել, թե որքան մարդիկ, ի տես այդ բոլորի, խնայելու համար իրենց կամ հարազատների առողջությունը, դիրքը, ասխատանը, ղիտոն ու վասակը, նախընտեցին լուռ մնալ, կույր ու խուլ ձեւանալ եւ... դիմանալ:

Այդղես էլ ղիտի լիներ: Քանի որ ամենավերելում նշված անձնավորությունը ղետության կազմաանդամ գործը էն գլխից եւ հենց գլխից էր բռնել՝ Սահմանադրական դատարանից, ավելի կոնկրետ՝ նրա նախագահ **Հայր Թովմասյանից**, էլ ավելի ձգարիտ՝ վերջինիս հարկի վերանորոգել սված տան տանիքից...

Շաբաթներ տեւած ղղային ղալաբին բարեախտաբար դիմացավ Թովմասյանը, սակայն ղուգաիտաբար ընթացող հալածանքներին, ավա՞ր, ղղիմացան վասակ ունեցող, լրջախոտ եւ արդարամիտ դատավորներ **Ֆելիս Խաչատրյանը**, **Արեւիկ Դետոսյանը**, **Միտհ**-ի բովով անցած բազմափորձ **Ալվինա Գյուլումյանը**: Նրանց փոխարեն իր թե «համալրում» կատարվեց. Ն. Փաշինյանը Սահմանադրական դատարան իցկեց իրեն վստաիտի մարդկանց, որոնցից ամենագարմանալին լոնդոնյան կրթություն ստացած, համեմատաբար երիտասարդ իրավաբան **Վահե Գրիգորյանի** ներկայությունը եղավ սահմանադրի աթոռին, որն ի վերջո ծառայեց նրան կարիերայի սեփական հարցը լուծելու. նա այժմ Հայաստանն է ներկայացնում Միտհ-ում...

Դրանով սակայն չավարտվեց հալածանքը Սահմանադրականի դեմ, այս անգամ՝ հանձին նրա վարչակազմի նախկին ղետ, սահմանադրագետ-օրենսգետ, ղաաաստաբան եւ հոմորի շնորհով օժտված **Էղգար Ղազարյանի** դեմ, որ վերջին շրջանում սիրելի հյուրն էր դարձել ընդդիմադիր հեռուստանկերությունների: Նրա տեղին, բանիմաց ու խայթող գնահատությունը՝ ուղղված վարչախմբին ու նրա ղաաաղային, հոմից հանեց վերջիններիս: Եվ ինչղես նման բոլոր դեղերում, ղաաաստ է ղաաաիչ մեքենան՝ լրեցնելու նրան ու նրա օրինակով լրեցնելու նաեւ մյուս բոլոր գնահատաներին եւ ընդհանրաղես՝ խոսի ազատության իրավունքը: Եվ ոչ միայն խոսի, այլեւս դատարանում ժղաալու եւ առհասարակ դեմի բնագղային միմիկա ունենալու իրավունքը, որը մեր դատարանում համարվում է անարգանք դատավորի նկատմամբ, ղղիտե րեական օրենքի ո՞ր հողվածով:

Այդղիսով մեղ մնում է ամորձատված, ոչ մի բանի ղետ ղեղող, ղիտսկան նորահարսի կարգավիճակով բարձրագո՞յն մի դատարան, որը տեւական ղաաաղորդի մեղ է: Այն ղունի կարծիք ու տեսկետ, նույնիսկ ներկա ղալմաններում, երբ, մի կողմից, ունենք դատական մի համակարգ, որը ծառան է դարձել ու ղաաաիչ մեքենան մեկ անձի, իսկ մյուս կողմից՝ երբ նույնիմեք Սահմանադրությունն ու նրան ծնունդ սված Հոչակաղիրն են դարձել խնդրո առարկա՝ Ասված գիտի ի՞նչ փոփոխությունների հեռանկարով:

Եվ սա՞ միայն ներին ձակաաի վրա: Իսկ արաաիք՝ թուր-աղրեղաանական սղառնալիքների դիմաց ղաաաստ է ձկվելու, ինչղես եղեղը անու դիմաց:

Ո՞վ է ղաաաղանելու մեր ղետության ու ժողովրդի սահմանադրական իրավունքները:

ՀԱՎՈՐ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Մինչեւ տանենք ի՞նչ է գալիս գլխներին

ՄԱՐԻՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հայաստանի եվրոդատությունը, ի դեմս ԵՄ անդամակցության մեկնարկի վերաբերյալ վերջերս ընդունված օրենքի եւ խորհրդարանում կայացած Հայաստան-ԵՄ խորհրդարանական գործընկերության կոմիտեի 4-րդ նիստի, դրեւորվում է Եվրոդայի համար դժվարին ժամանակներում: Երոդային ԱՄՆ նախագահ **Թրամփը** ղանագան նոր նղաիանջներ է ներկայացնում՝ եվրոդական աղանգների հանդեղ 25 տկոսանոց մաաավձարի կիրառման սղառնալիքը, Ուկրաինա-Ռուսաստան ղաաաազմն այլեւս ղանելու մաղրությունը, **Չելեքսկում** նոր ընտրություններով փոխելու վերջնագիրը, Ուկրաինայի հանաղային հարսությունները ԱՄՆ-ի հետ կիտվի շաիագործելու հարկաղրամք՝ արդեն իսկ ղալմանագրի տեաով, որոնք խոսում են այն մասին, որ Եվրոդան այժմ ղետ է Թրամփից ու ԱՄՆ-ից թխող նոր մարաիրավերների դիմակայի: Իսկ Ռուսաստան-ԱՄՆ սկսված երկխոսությունը փոխում է ընդհանրաղես Ռուսաստանին տարեր

խոսող Թրամփն ու **Պուտինը**, ի՞նչ կերպ կիրացնեն մեր տարածաշրջանի վերաբերյալ վաղուց գոյություն ունեցող ղլանները, ո՞նք դուրս կթողնեն ծաղերից, ո՞նք կնշանակեն մեր տարածաշրջանի նայող, ինչղես կվերաղաաավորվի Եվրոդան՝ հենց իր խնդիրների լուծման ձանաղարիի նոր մարաիրավերները դիմակայելու համար:

⇒ 8

Գերմանիայի ընտրություններին հետեւելով Հայաստանում խմորվողն ըմբռնում ենք

ԱՆԱԿԻՏ ՀՈՎԱՏՓՅԱՆ

Գերմանիա

Երկուշաբթի օրվանից՝ փետրվարի 24-ից ի վեր հանրության մի մասը Գերմանիայում հարց է աղիս՝ ինչղես եղավ, որ երկրում աջ ծայրաիտեղական «Այլընտրամի Գերմանիայի համար» (AfD) ուժը Բունդեսթագի ընտրություններում երկրորդ տեղը շաիեց: Առաջին հերթին՝ ներգաղթի թեման օգնեց նրանց, մյուս կուսակցությունները փորձել էին այդ թեման ուշաղրության առանցքում ղաիել, սակայն տարիներ ի վեր լուծումների մեղ թերացել էին: Ողբերգություններով լի լրաիտը, անվստանգության դեֆիցիտը սրում են կրեերը, ամբղաաիառ խոսքը դառնում է դարման: Փետրվարի 23-ից առաջ եւ հետո Գերմանիայի տարեր փաղաքներում աիաքեկղությունը, դանակաիարության դեղերն ամենօրյա լրաիտի մաս են, իսկ հանցագործների մեծ մասն օտարերկրացի է, մաիտեղական: Երեկ Գերմանիայում սկսվեց տարվա «հինգերորդ եղանակը»՝ կառնավալը, որ կտեի մինչեւ առաջիկա ղրեքաթթի: Եկեղեցական ամուր ավանդույթ ունի այն ԳԴՀ-ում, հասկաղես երկրի արեւնյան հասկածում հանրության մի սվար հասկած ողջ տարին սղաաում է դրան, եւ կարելի է ղաակերացնել գերմանացիների ղալրույթը, երբ «Իսլամական ղետություն» կոչվող աիաքեկղական կազմակերղությունը 2 օր առաջ սղառնաց խնընղոտել Քյոլնի բազմամարղ շերթը: Երեկ

ուսիկանությունը հաստեց, որ Քյոլնում լրացուցիչ ուժերով երաշխավորելու են անվստանգությունը, սակայն բոլոր վայրերում ինչղե՞տի տիտի հսկեն: Նյուրեքերգում արդեն ղեղարկել են երկուշաբթի օրվա շերթը:

Ընտրություններից առաջ հարցվածների 46 տկոսը հիմնականում դրական էր գնահատել այն, որ «Այլընտրամի» ուղում է սահմանափակել ներգաղթը: Թեւ «Այլընտրամի» շաա ձայն է ստացել, սակայն առայժմ հղոր ընդդիմություն է, բայց Բունդեսթագում մեկուսացված է, եւ կառավարություն կազմելու, ղաաոն ղրաղեցնելու արտնություն ղունի: Սակայն ո՞վ կմոռանա **Ալիս Վայրելի** ընտրությունների հաղող օրն ասածը՝ «գալիք տարիներին րիտսոնյա դեմոկրատներից առաջ կանցնենք, նրանց կիալածենք, եւ դա շաա տուս կլինի»: Այս արաիաղություններն իհարկե սիղում են, որ մի խումբ ղաազամավորներ կրկին ցանկություն հայտեն սուգելու՝ «Այլընտրամի Գերմանիայի համար» կուսակցությունը համաղաաասաղանում է ԳԴՀ սահմանադրությանը: Բայց նմանաղի աղալրջություն էլի է եղել, եւ արղումք ղի սվել:

Քաղափաղիտության ղրոքետոր **Վուլֆգանգ Շրյողերը** կարծում է, որ հնարավոր է կուսակցությունն այժմ հասել է «արմատականացման ղաաթնակետին», աղաղայում կղափավորի իրեն, որղեսղի կարղաան կղալիղիա կազմել: Քչերն են հավասուն ղրոքետորի հիղյալ «լավատեությունը»:

⇒ 3

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Ո՞րն էր Սերգեյ Լավրովի Թեհրան այցելելու հիմնական նպատակը

Իրանագետ

ԱՄՆ ղեկավարները Սարկոզի հետ Եր-Ռիադում տեղի ունեցած հանդիպումից մեկ շաբաթ անց եւ Անկարայից անմիջապես հետո, Ռուսաստանի ԱԳ նախարար Սերգեյ Լավրովի այցելությունն Իրան չէր կարող միայն երկու ԱԳ նախարարությունների միջեւ դարձնել անցկացվող ֆաղափական խորհրդակցությունների որոնողական օրհանգիստի մեջ տեղավորվել ու միայն նվիրված լինել «փոխադարձ հետաքրքրություններ կայացնող երկկողմ եւ բազմակողմ հարցերի» ֆունկցիաները, այնպես, ինչպես նաև հանդիպումների մասին սովորաբար տեղեկատվություն է փոխանցվում:

Հիշեցնենք նաև, որ այցին նախորդել էր Թրամփ-Պուտին հեռախոսազրույցը, որի ժամանակ, որոշ ֆաղափական դիտարկումների կարծիքով, ակնարկաբար անդրադարձ է կատարվել նաև Իրանի միջուկային ծրագրի (ԳԳԾ) թեմային:

Շրջանառվում է նաև չհաստատված տեղեկատվություն, թե Լավրովը Վաշինգտոնի ուղեւորը փոխանցելու համար է Թեհրան այցելել:

Նախարար Լավրովի Թեհրան այցից առաջ Ռուսաստանի ԱԳ նախարարությունը, ինչպես նաև Մոսկվայում Իրանի դեսպանությունը երկու ԱԳ նախարարների հանդիպման օրակարգի մասին որոշակի տեղեկատվություն հրատարակել էին: ՌԴ արտաքին գործերի նախարարության մամուլի հաղորդագրության մեջ նշված էր, որ Իրանի եւ Ռուսաստանի արտաքին գործերի նախարարները ֆունկցիոնալ եւ Ռուսաստան-Իրան հարաբերությունների երկկողմ օրակարգը, որը բարձրացվել է ռազմավարական գործընկերության մակարդակի:

Մամուլի հաղորդագրության մեջ նաև նշված էր, որ կողմերը կենտրոնանան փոխադարձ համագործակցության հետագա ընդլայնման խնդրի վրա՝ էներգետիկայի եւ սրահայտի ոլորտներում համատեղ աշխատանքների իրականացման ուղղությամբ: Ռուսաստանի ԱԳ նախարարությունը նաև հայտարարել էր, որ կողմերը մտերմ կփոխանակեն միջազգային մի շարք արդի հարցերի, այդ թվում՝ Սիրիայում, Հարավային Կովկասում, Աֆղանստանում ու Եմենում տեղի ունեցող իրավիճակի, ինչպես նաև մերձավորարևելյան կարգավորման եւ Իրանի միջուկային ծրագրի վերաբերող հարցերի շուրջ:

Ավելի վաղ Մոսկվայում Իրանի դեսպան Զաքեմ Զալային նույնպես Թեհրանում կայանալիք հանդիպումների մասին լրատվամիջոցներին նույնաբովանդակ տեղեկատվություն էր փոխանցել:

Երկու երկրների ԱԳ նախարարների հանդիպման օրակարգի վերաբերյալ հրատարակված տեղեկատվությունը գրեթե համընկնում է փետրվարի 25-ի Լավրով-Արաղչի հանդիպումից հետո տեղի ունեցած համատեղ մամուլի ասուլիսում ներկայացված տեղեկատվությանը:

Հարկ է նշել, որ Լավրովի Թեհրան այցելությանը նախորդել էր Իրանի նախարարության նկատմամբ Վաշինգտոնի դատախազության նոր փուլը, որից ելնելով էլ ԻԻՀ ԱԳ նախարար Արաղչին առիթն օգտագործելով, մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարեց՝ «Իրանի դեռ ԱՄՆ-ը կարող է լինել առավելագույն դատախազության ֆաղափականությունը, Իրանը չի համաձայնվել Վաշինգտոնի հետ ուղիղ բանակցություններ վարել»:

Մամուլի ասուլիսի ժամանակ ՌԴ ԱԳ նախարարը նշել է, որ Իրանի միջուկային ծրագրի թղթածրարը դեռևս շարունակվում է օրակարգում մնալ:

Իրանի արտաքին գերատեսչության ղեկավարը համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ նաև հայտարարել է, որ ռուս գործընկերոջ հետ ֆունկցիոնալ է սարածաշրջանային խնդիրներին վերաբերող հարցեր, հավելելով, որ Իրանը մանրամասն ֆունկցիոնալ է անցկացրել Պաղեստինին, Լիբանանին եւ Սիրիային նվիրված հարցերի շուրջ:

Արաղչին նաև համատեղ մամուլի ասուլիսին հանդես է եկել Պաղեստինյան հարցի վերաբերյալ ԻԻՀ դատախազության դիրքորոշման հրատարակումով, նշելով, որ Իրանը մտադրաբար դատախազության նկատմամբ Վաշինգտոնի դատախազության նոր փուլը, որից ելնելով էլ ԻԻՀ ԱԳ նախարար Արաղչին առիթն օգտագործելով, մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարեց՝ «Իրանի դեռ ԱՄՆ-ը կարող է լինել առավելագույն դատախազության ֆաղափականությունը, Իրանը չի համաձայնվել Վաշինգտոնի հետ ուղիղ բանակցություններ վարել»:

Արաղչին նաև խոսել է Սիրիայի մասին ու նշել. «Սիրիայի հարցում Իրանի ու Ռուսաստանի դիրքորոշումները գրեթե նույնն են: Իրանը կայունության, խաղաղության,

սարածային միասնության ու ամբողջականության դատախազման, ինչպես նաև ժողովրդի կամփի վրա հիմնված Սիրիայի զարգացման կողմնակիցն է»:

ԻԻՀ ԱԳ նախարարը նաև հավելել է, որ Թեհրանը աջակցելու է Սիրիայում խաղաղության ու կայունության հաստատման գործընթացին:

Լիբանանի վերաբերյալ Իրանի ԱԳ նախարարը վերահաստատել է, որ Թեհրանը հավասարիմ է Լիբանանի կառավարությանն ու ժողովրդին աջակցելու համաձայնությանը:

Աբբաս Արաղչին անդրադարձել է նաև հարավկովկասյան սարածաշրջանի եւ Կենտրոնական Ասիայի խնդիրներին ու նշել. «Իրանը Հարավային Կովկասում հետամուտ է Հայաստանի ու Ադրբեյջանի միջև խաղաղության հաստատմանը եւ դատախազ է այդ հարցում աջակցություն ցուցաբերել»:

Համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ հրատարակված դատախազական տեղեկատվությունից բացի, Իրանում խոսվում է նաև Լավրովի այցի չհրատարակված ու չզաղոսնագրված դրվագների մասին:

Տեսակետ կա, որ Իրանին մտահոգում է ՌԴ-ԱՄՆ հարաբերությունների բարելավման եւ դրա հետեւանով Թեհրանից հեռավորություն դադարեցնելու Մոսկվայի դիրքորոշման փոփոխության հեռանկարը: Կա նաև հակառակ տեսակետ, որ Մոսկվան կարող է միջոցառումներ անցկացնել Վաշինգտոնի ու Թեհրանի միջև:

Իրանական «Ջոմհուրի-է Էսլամի» օրաթերթը իր փետրվարի 25-ի համարում մտահոգություն է հայտնել, որ Վաշինգտոնի ու Մոսկվայի միջև «մեծ համաձայնության» հավանականությունը բացառել չի կարելի, որից ելնելով Մոսկվան դատախազություն է Իրանի դեմ ԱՄՆ-ի ռազմական գործողությունների վրա աչք փակել:

Իսկ Լավրովի Թեհրան այցելության մասին «Էքսմադ» օրաթերթի կանխատեսումներն ավելի լավատեսական են: Թերթը չի բացառում, որ Իրան-ԱՄՆ հարաբերություններում առկա լարվածությունը թուլացնելու նպատակով Լավրովը Վաշինգտոնի ուղեւոր է փոխանցել իրանական կողմին:

Թերթը նաև նշում է, որ մինչև Թրամփ-Պուտին ակնկալվող հանդիպումը Մոսկվային անհրաժեշտ էր ճշգրտել Թեհրանի դիրքորոշումն այդ հանդիպման օրակարգային հարցի, այն է՝ ուկրաինական դատախազի դադարեցման թեման:

Լավրովի Անկարա եւ Թեհրան այցելություններից անմիջապես հետո Թուրքիա է մեկնել Ադրբեյջանի նախագահի աշխատակազմի արտաքին հարցերի օգնական, Ադրբեյջանի դե ֆակտո «արտգործնախարար» Հիմետ Քաջիեղը: Հետաքրքիր է, Քաջիեղն ի՞նչն է շատել Անկարա, թե՞ նրան կանչել են՝ ՌԴ արտգործնախարար Լավրովի այցից հետո:

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Փետրվարի 21-ը Մայրենի լեզվի միջազգային օրն է: 3ՈՒՆԵՍԿՕ-ի Գլխավոր համաժողովի կողմից այն սահմանվել է նշվում է 2000 թվականից (Հայաստանում՝ 2005-ից)՝ որդես մայրենի լեզուների իրավունքների ճանաչման եւ գործածությանն աջակցման օր: Օրվան ընդառաջ՝ մշակութային կրթության ուսումնական շարժառույթում, ԿԳՄՍ նախարարության նախաձեռնությամբ Գ. Սունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոնում տեղի է ունեցել ՀՀ-ում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների մշակութային ու լեզվին նվիրված ցուցահանդես: Ցուցադրվել են ըստ նախարարության հանձնարարականի հանրառեության դրոշմակարգների ներկայացրած աշխատանքները: Հիմնական գնահատելի միջոցառում՝ ուղղված մեր հասարակության լիիրավ մաս կազմող ազգային փոքրամասնությունների ավանդույթների, մշակութային, լեզվական,

կրոնական, կենցաղային առանձնահատկությունների ճանաչմանն ու դրանց զարգացմանն աջակցությանը: Օրը առիթ էր կարելու, նաև, Հայաստանում ղեկավարում ու դատախազական մեր մայրենի լեզուն, անդրադարձնալու նրա գործածությանն ու երկրում վարվող լեզվական ֆաղափականության ներկա վիճակին, նաև առկա խնդիրներին: Ինչը համենայն դեպս չեստանֆ, որ արվեր ղեկավար մշակութային մակարդակով: Իսկ ինչպիսի՞ն է իրավիճակը նշված առումներով: Լեզվական ֆաղափականության՝ երկրի ընդհանուր ղեկավարական ֆաղափականության մի կարեւոր մասի հիմնադրույթները սահմանված են մեր Հիմնական օրենքով: ՀՀ Սահմանադրության 15-րդ հոդվածի 2-րդ կետում ասված է. «Հայոց լեզուն եւ մշակութային ժառանգությունը ղեկավարական հոգածությանն ու դատախազությանն ենթարկվում են»:

Մայրենի լեզվի օրն էր...

Հայրենի ղեկավար կարգավիճակը սահմանված է նույնի 20-րդ հոդվածով: «Լեզվի մասին» ՀՀ ուղեւորային օրենքն ընդունվել է 1993 թվականին եւ հետագա որոշ փոփոխություններով ու լրացումներով գործում է առ այսօր: Կան նաև մի քանի հարակից օրենքներ: Իրավական աղափական առումով կարծես թե խնդիրներ չկան: Խնդիրն այն է, թե օրենքներով եւ այլ փաստաթղթերով սահմանված ֆաղափականությունն ի՞նչ չափով է իրագործվում: Սկսած ունենալով մեր նաև լեզվագործածության ներկա վիճակը, մեծն այս հարցում մի էական բաց: Խոսքը գրական հայրենի՝ որդես ՀՀ դատախազական լեզվի նորմավորման, կանոնակարգման մասին է: Խորհրդային տարիներին այն իրականացվում էր գործող Տեղեկատվական կոմիտեի միջոցով, որը մեծ ծավալի կառավարված, բազմակողմ մասնագիտական աշխատանք էր կատարում, գրավոր ու բանավոր խոս-

ում գործածվող լեզվական շարքեր ձեւերի, սխալների ու զուգահեռությունների վերաբերյալ դատախազի ու ունեցող ուղղորդիչ որոշումներ կայացնում: Պարտադիր, որովհետեւ կոմիտեն նաև գործում էր հանրառեության կառավարությանն առընթեր, նրա նախագահին էլ ի դատախազ կառավարության ղեկավարի՝ գործին ֆաղափական մի տեղակալն էր: Այդպես կարելու էր լեզվի խնդիրը: Ցավալիորեն հենց անկախացած Հայաստանում կոմիտեն վերացվեց, ստեղծված Լեզվի տեսչության կարգավիճակն իջեցվեց՝ այն դարձավ կրթության նախարարության ստորաբաժանում: Եվ եթե նախորդ կառույցի համադատախազական գործառնությունը շարունակվելու համար սկզբում զոնտ ստեղծվեց Հայրենի բարձրագույն խորհուրդը, այն եւս կարճ կյանք ունեցավ, որովհետեւ շուտով վերացվեց: 2018 թվականի ապրիլից էլ լեզվի տեսչության փոխարեն սկսեց գործել Լեզվի կոմիտեն: ➡5

Գերմանիայի ընտրություններին հետեւելով Տայասանում խմորվողն ընթացում են

➔ 1 «Նույնիսկ եթե ավելի քան ձայն հավաքի, մեծահասակ արմատականացման սահմանափակում է իր խանութային սեփական հնարավորությունները: Այնուամենայնիվ, «Այլընտրանք» ընտրողների ներուժը սահմաններ ունի, քանի որ կուսակցությունն ունի «բեւեռացման մեծ ներուժ»: Պոֆեսորի այս վերջին դիտարկումը երեւաց ընտրությունների ժամանակ: Ընտրողների մի մեծ զանգված ծայրահեղ աջ գաղափարախոսության դեմ իր բողոքն արտահայտեց Բունդեսպագում Ջախտերին փյե սալով, եւ նրան հաղթանակ տար: Հասկադեա ուժգնաբար է նրանց բացարձակ հաղթանակը Բեռլինում, այնինչ սահմանակից Բունդեսբուրգում հաղթել են աջերը: 2025-ի ընտրություններում երիտասարդությունն ընտրեց ծայրահեղականությունը՝ աջերին եւ ձախտերին, նաեւ այն դասառով, որ թվարկած երկուսը հասկադեա սիկսոկ հարթակում ակտիվ էին: Միջին տարիքի ընտրողները դասական դեմոկրատիայի հավասարի մնացին, դժգոհ լինելով սոցիալ դեմոկրատներից ընտրեցին ֆրիսոնյա դեմոկրատական, ֆ. սոցիալական միությանը, նվազ փյեներով դասականներին կանաչներին, իսկ լիբերալ հայացքներով ազատ դեմոկրատներին դուրս թողեցին Բունդեսպագից:

Ձախտերից անջատված, սեփական անունով դաշինք ստեղծած **Չառա Վագենկենթի** ձայնը ընտրություններից հետո չի լսվում: Նրա դաշինքը 4,97 տոկոս հավաքեց: Լուր տարածվեց, թե ընտրության արդյունքը բողոքարկելու են սահմանադրական դատարանում, քանի որ 230.000 փետրվարյան իրավունք ունեցող քաղաքացի զրկվել է արտասահմանում իր իրավունքն իրացնելուց՝ լոգիստիկ (հիշեցման թերթիկը, մասնակցության կտրոնը ժամանակին չստանալու) դատարանով: 5 տոկոսի շեմը կհաղթահարվեր, եթե 14 000 ձայն էլ ստացած լինեին: Օրերն անցնում են, եւ չի հրապարակվել՝ Կարլսրուհեի սահմանադրական դատարան դիմելու են:

Ի դեպ՝ «Ազատ ընտրողներ» կուսակցությունը չհաղթահարեց Բունդեսպագ անցնելու շեմը: Այս կուսակցության ցուցակով Հյուսիս Հռենոս Վեսֆալիա երկրամասում երկու հայ թեկնածու նկատեցին՝ **Հովիկ Բաբախանյանը** (Howik Babachanjan) եւ **Արբի Դավուդ Մեգերիչը** (Arbi Davood Megerdich): Տարբերակը Բունդեսպագում միայն մեկ դասառով էր՝ ունեցել, որ մոր կողմից հայ է եղել՝ ֆրիսոնյա դեմոկրատ **Սարին Պեթրոյի** ընտրողը:

Ընտրողների մեկ երրորդը կարծում է, որ կանցելի հավակնորդ **Ֆրիդրիխ Մեցը** միայն մեկ հնարավորություն ունի՝ կոալիցիա միացնելու անհրաժեշտ դեմոկրատներին հետ,

սակայն 17 տոկոսը՝ հարցվածների մեկ վեցերորդից ավելին համարում է, որ «Այլընտրանք» Գերմանիայի համար (AfD) կուսակցության հետ էլ կարող է, եւ դրա անտեսումը հակադեմոկրատական է: Իհարկե, ընտրության արդյունքը նման կոալիցիայի հնարավորություն սալիս է, բայց Մեցը այն բացառում է: 69-ամյա Մեցը ընտրություններից 3 քառասուն տարեկան հայտարարեց, թե «Այլընտրանք» (AfD) դեմ է այն ամենին, որ մեր կուսակցությունը, մեր երկիրը վերջին տարիներին, քսանամյակներին Գերմանիայում կառուցել է»:

Հետաքրքրական այն է, որ ծայրահեղ աջ գաղափարախոսությամբ «Այլընտրանք» կողմնակիցներից բացի նմանատիպ տեսակետ են հայտնում նաեւ ոչ համակիրներ՝ նկատելի սալով, որ 10 միլիոնից ավելի մարդկանց ձայնը հաշվի չառնելով վստահաբար է եւ ժողովրդավարությանը դեմ: Եթե իրավական տեսակետից սուրբ է, արտոնել են կուսակցությանը ընտրությունների մասնակցել, ուրեմն սահմանադրությանը հակասող բան չեն գտել: Հիասթափվածների դատարանաբանությունը, թե ընտրությունների արդյունքը հաշվի չառնելով՝ երկրորդ անգամ կուսակցության հետ կոալիցիա կազմելու բանակցություն վարելու փոխարեն դաժանամարտի էլ այն ուժի (սոցիալ դեմոկրատների) հետ, որ կառավարում էր եւ որին մերժեց ընտրողը, արհամարհան է նշանակում ժողովրդավարության հանդեպ: Բոլորի հետ միջին բանակցել:

Մյուս կողմից, փետրվարի 26-ին Աուսլիցի (հայերս կիրառում ենք Օսվենցիմ ձեւը) միջազգային կոմիտեն «սկանդալ» է որակել, ֆնտառեցել «Այլընտրանք»-ին, որ Բունդեսպագի խմորվողության կազմում ընդգրկել է **Մաքսիմիլիան Կրահին** (Maximilian Krahe) եւ **Մաթթիաս Հելֆերիչին** (Matthias Helferich): Երկուսն էլ նվազեցնում են մացիոնալսոցիալիզմի դերը: Նրանց ներկայությունը Բունդեսպագում ոչ միայն զոհերի

ժառանգներին է վիրավորում, այլեւ Գերմանիայի հեղինակությանն է հարվածում: Նրանք, որ ծայրահեղական չեն եւ «Այլընտրանքին» են ձայն սվել, հիմա թող տեսնեն, թե ո՞րն են ձայն սալով հզորացրել, հուշել է Աուսլիցի կոմիտեն:

Հոլոֆոսի վերադարձը 93-ամյա **Շառլոտե Զոբել** ընտրություններից առաջ, սուր ֆնտառեց ՔԴ ԶՍ միությանն ու ազատ դեմոկրատներին, որ «Այլընտրանք» հետ համատեղ Բունդեսպագում փետրվարից մեզադրի օրենքը խտրաբար էր ի նպաստ: Զոբելի կարծիքով, Բունդեսպագում մտած «Այլընտրանք»-ը Գերմանիայի հրեաների հանդեպ ամենամեծ սպառնալիքն է, ունի ազդեցության լծակներ, դեմոկրատներից փող է ստանում եւ իր հակառակորդական կառույցները հզորացնում: Այդ կուսակցությունը վստահում է հիտլերի մեծ կոնյուքը, արհամարհանում հակահրեականությունը»:

Այն հանգամանքը, որ յուրաքանչյուր հիմնադրողը «Այլընտրանք»-ին է ձայն սվել, նշանակում է, որ Գերմանիան այլեւս աղաքիվ չէ, հեռանալու են Գերմանիայից, 2 օր առաջ կարծիք հայտնեց հրեա ուսանողների միության նախագահ **Հաննա Վայլերը**, որ ԳԴՀ է ելել Բեյլառուսից: Հրեաների կենտրոնական խորհուրդն ընտրությունների շեմին զգուշացրեց փյե չսալ հակասեմականություն տարածող երկու՝ «Այլընտրանք Գերմանիայի համար» եւ Չառա Վագենկենթի դաշինքին: Բայց «Այլընտրանք» նախագահ Ալիս Վայլերը հարցազրույցներից մեկում բացահայտում արեց՝ իրենց հրեա անդամների թիվը ֆառաձի է: «Յուրիստե ալգեմայնե» թերթի ծանուցմամբ, իրականությունն այլ է՝ գոյություն ունի «Հրեաներն Այլընտրանք Գերմանիայի համար» միությունը, որ դաստնադեա նույնամանակ կուսակցությանը չի դասակարգում: Միությունն ունի մոտ 30 անդամ, անդամակցել կարող են նաեւ հուդայականություն դավանող ոչ հրեա-

ները, նախագահն է Ուկրաինայում ծնված **Արթուր Աբրամովիչը**, իսկ անդամներից մեկը Հայաստանում ծնված, այժմ գերմանաբնակ **Լեոն Հակոբյանը** է (Leon Hako-bian): Ըստ որո՞ւ սվալների, աջ ծայրահեղ «Այլընտրանք» կուսակցությունում հրեաների թիվը 44-ի սահմանը չի հասնում: Հրեաների կենտրոնական խորհուրդը, նաեւ այլ կազմակերպություններ խիստ ֆնտառեցել են աջերի հետ համագործակցող հրեաներին, միությանը, նրանց գործունեությունը նկատել վստահաբար, դասառեցել: Աբրամովիչի միությունը սակայն հրեաների դատարանում մեզ **Մեկելի**՝ ներգաղթը խրախուսող ֆառափականությունն է տեսնում, ֆնտառեցում հրեական կազմակերպություններին, որ դրա մասին չեն խոսում, դեմոկրատից ֆիմանսավորվում են:

Արթուրից սերող հրեա **Ամիր Սալվանովը** (Amir Makatov) նույնպես աջերին է հարում, Betar Germany խմորվողումն ինֆնտառեց ղեկավարն է: Նա Գերմանիայի հրեաների կենտրոնական խորհրդի նախագահ **Շուստրին** հրեաների համար ավելի մեծ վստահ է նկատում, քան ամբողջ «Այլընտրանք» կուսակցությանը: Ամիրը դաժանում է, որ հուշավայր դառած համակենտրոնացման ճամբարները փակվեն: «Այլեւ երբեք» ասողները միջին հասկանան, որ հրեաներիս այդ հուշավայրերն արդեն բավական վնասել են»:

Բանին համոզում է. փրկվելու համար կազին դառնալ

Ծանոթ հարված է, չէ, ղեղաստանություն տեսած, վերադարձի մեր ինֆնտառեց: Տարեկից ծառեր ենք, արմատներն այնքան խորն ենք հրել, որ ցողուններին բաց ենք թողել, եւ հիմա ֆամին համոզում է փրկվելու համար կազին դառնալ: Ամբոխահաճ, մակերեսային, ցինիկ այս առաջադրումն ինչպե՞ս միջին դիմակայել: Շատերն ուրախանում են, որ Գերմանիայում հաղթել է ֆրիսոնյա դեմոկրատական գաղափարախոսությունը: Սա էլ չափազանցություն է: Այդ կուսակցությունից էին Բունդեսպագի այն դասառավորները, որ Ալիսի խավարով ֆրիսոնյաներիս ուրանում էին: Սոցիալ դեմոկրատներից էլ կային այդ ցուցակում, բայց նրանցից մեկին՝ **Շվաբեի** ազնվությունն անկառառ եղավ, եւ Մյունխենի դասարանում «ֆրիսոնյա» երկու նախկին դասառավորի այժմ ֆնտառեց: Շուրջն էլ Ալիսի ձեռքն էր սեղմում սիրով, բայց չնոռացավ ակնարկել ԼԴ ժողովրդի ինֆնտրոնման իրավունքը: Մեքն նշանակում իջեցրին...

Արթուրի դառնալը՝ Հայաստանից եւ ՊԳՏ նոր կառավարությունից

Փետրվարի 23-ին՝ ընտրությունների օրը դժվար չէր կռահել, որ ՔԴ-ԶՍ միությունն է լինելու հաղթող ուժը, եւ իրականացնելու է Ֆրիդրիխ Մեցի՝ կանցելի դաստնադեա կառավարությունը, այդուհանդերձ նույն օրը նրանից բան դառնալը համարձակության հարց չէ միայն, այս դեպքում սանձառակություն է կամ նոր առաջադրական համաձայն՝ միգրացիոն «հաղթողի» թելադրանք: Արթուրի արտաքին ֆառափականության մեզ կարելու բառադրիչ է հոջալուի ողբերգությունը կամ կոռուստը՝ որդես ցեղաստանություն (գեմոցիդ) ճանաչել սալը:

Բեռլինում Արթուրի դեսպան **Նասիմ Ադաեւը** ցարդ մեզ անձանոթ capital-beat.tv-ին հարցազրույց է տալիս՝ «Մոռացված կոռուստի՝ հոջալուի» մասին: Հարցազրույցի հեղինակ Mathias Messerschmitt-ի անունը երկար որոնեցինք ինտերնետում, աղաղյուն: Պատճառը նրա հետեւյալ ձեռագրությունն է՝ «Սառը դաստնադեա միջ հետո հոջալուն ոռակվում է որդես առաջին ցեղաստանությունը Եվրոպայում: Ինչու՞ այն միջազգայնորեն նույնքան ուժաղության չի արժանացել, որքան այլ կոռուստներն ու ցեղաստանությունները»: Ի շարս այլ անհիմն դատարանաբանությունների, դեսպան Ադաեւը շեշտում է՝ «Հայաստանն իր ազդեցիկ սիյուռնով հնարավորություն ունեցավ մանիպուլացնել միջազգային ընկալումները՝ մթազնելով այս հանցագործության իրականությունը»: Բավական երկար այս հարցազրույցի մեզ Ադաեւը շեշտադրում է ՀՀ-ից ակնկալվող ֆայլը՝ «հոջալուի (ցեղաստանության) ազնիվ վերանայումը կարելու ֆայլ կլինի տարածաշրջանում արդարության եւ երկարաժամկետ խաղաղության ճանադարհին»: «Ճանաչումն է հառսության նախադառնանը»: «Գերմանիան հասուկ դասառառանսվություն է կրում դասնական հանցագործությունների դեմ դառնալից հարցում: Հոյս ունեն, որ դառնալին նոր կառավարությունը ոչ միայն կճանաչի հոջալուն՝ որդես ցեղաստանություն, այլեւ ակտիվորեն կառառառ դրա միջազգային հետաքննության ուղղությամբ: հոջալուի արդարադասությունը սուկ աղբեղանական դառնալ չէ, այլ համընդհանուր մարդասիրության հարց»:

Հայերիս դառնալն արդեն ձեռագրել է Բունդեսպագը, սակայն հիշեցնող չկա, որ ցեղաստանության 2016-ի բանաձեւով մեզ խոստացել է անվստահության երաշխիքներ:

ԱՆՇԵԼԱ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

Փարիզ

Սունգայիթ` դաժան սոյանդ...

Անցել է 37 տարի...

Սունգայիթի հայ բնակչու- թյան ցեղասպանությունը կանխավ ծրագրված էր... Գա- զանությունները մի խումբ խուլիգանների օգնությամբ...

Սունգայիթի հայերի դեմ ցե- ղասպանության կազմակեր- ղիչներն ստանան իրենց ար- ժանի տասիժը, սակայն ոչ միայն չտասժվեցին, ավելին՝ չտասժված եղեռնը Եւրո- պայի ազատագրական շարժումը...

փետրվարի 20- ից սկիզբ առած Արցախի ազատագրական շարժումից մինչև այսօր ոչ մի երկրի մասին այնքան չի խոս- վել ու գրվել, որքան Արցախի հիմնախնդրի մասին, որի հիմ- քով առկա է ՀԱՅ- ԱՂԲԵԶԱ- ՆԱԿԱՆ ՀԱԿԱՍԱՐՏՈՒԹՈՒՄ Բառն իր լիարժեք իմաստով:

Մեծ մեծ դարավոր դասնու- թյանն ամրագրում են մեր ար- յունալի էջեր:

Հայոց ցեղասպանության, Արցախի հիմնախնդրի մասին հազարավոր գրքեր, գեղարվես- տական կինոնկարներ ու փաս- տավավերագրական սեսանյու- թեր են սարածվել աշխարհով մեկ, սակայն, ցավոք, ոչ մի ար- դյունք:

Երես է, աշխարհը խոսում է մեր մասին, սակայն, ինչպես որ բազմիցս համոզվեցինք, միայն խոսում է, եւ առանց խորանա- լու հավաստում Ադրբեջանի կեղծ, շինծու դասնությունը:

Ավելին՝ գերության մեջ դա- հելով Արցախի ղեկավար ան- ձանց, շինծու դասավարու- թյուններ սարժելով նրանց դեմ, Ալիեւը համառոտն փորձում է աշխարհին համոզել, որ ազրե-

սորը մեծն են: Յակ ի սիրս, մեծն լուռ հան- դուժում են մայր ամենը: Հարց է ծագում, մինչև ե՞րբ:

*) 90-ականների սկզբում ՀՀ գլխավոր դասախազությունը հայտարարեց ու կազմակերպեց Սունգայիթյան եւ մյուս ջարդա- րարությունների, կալանավոր- ված, կրթականների ու խոցանգ- ված հայերի լուսանկարների եւ սեսանյութերի հավաքում, որին մասնակցեց նաեւ մեր թերթը՝ տրամադրելով ավելի քան 50 բա- ցառիկ լուսանկարներ, Ադրբեջա- նի դեմ միջազգային դատական գործ հարուցելու նպատակով, որը այդպես էլ չհարուցվեց եւ չենք կարծում, որ առավել եւս հիմն կհարուցվի, նկատի ունենալով 1,5 միլիոն մեր նահատակներին անգամ ուրացող իշխանության «խաղաղասիրական» խոնար- հումները Բախլին եւ Անկարային միաժամանակ:

Սակայն հույս ունենք, որ դա- սախազության նկուղներում դե- ռես կան այդ նյութերը, որոնց դասակարգված ցուցադրումը դիմադրական լավագույն դասա- խանը ադրբեջանական իմիտա- ջիոն արդարադատությանը, որն այս օրերին դասում է Արցախի ռազմատարական ղեկավարու- թյանը, Հայաստանին, հայ ժո- ղովրդին:

Հայ դասական բանաստեղծությունը` չինարեն

Պեկինի գրողների հրա- սարակչությունն անցյալ տարի վերջին լույս է ըն- ծայել «Հայ դասական բանաստեղծության ըն- րանգը» հայ դասական բանաստեղծության ըն- րանգը` չինարեն: Այն կազմել է թարգմանել է ե- ռիսասարդ չինացի հայա- գետ Յան Շին: Ժողովա- ծուն սկսվում է Գոթթան երգերից, որին հա- ջորդում են մուսուլման միջնադարյան բանաստեղծներից (Գրիգոր Նարեկացի, Ներսես Շնորհալի, Ֆրիկ, Սայաթ-Նովա) եւ անսունիներից ու հայրեններից: Հարուս է ներկայացված 19-րդ դարի հայ բանաստեղծությունը` Ղեւոնդ Ալի- ան, Սյրիշ Պեչկոբաչյան, Նահապետ Ռու- սիյան, Պետրոս Դուրյան, Միխայել Նալբան- դյան, Ռաֆայել Պասկանյան, Բաբիկ, Գարե- զին Սրվանձյանց, Ղազարոս Աղայան, Սմբատ Շահազիզ, Եղիա Տեմիրճիպաչյան, Զիվանի, Զառեղ Ասատուր, Հովհաննես Հովհաննիսյան, Ալեքսանդր Ծասուրյան, ինչպես նաեւ 19-րդ դա-

րի վերջի, 20-րդ դարի սկզբի հեղինակները` Հա- կոբ Հակոբյան, Հովհաննես Թումանյան, Լեւոն Շանթ, Արսակ Զոդանյան, Ռուբեն Ու- բերյան, Ալեքսի Իսահակյան, Ինսրա, Շուշանիկ Կուրդինյան, Սիմոնյան, Վահան Թեմե- յան, Դանիել Վարուժան, Վահան Տերյան, Կոս- տան Զարյան, Ռուբեն Սեւակ, Միսաք Մեծա- րենց, Մասթոս Զարիֆյան եւ Եղիշ Զարենց: Հիրավի, առաջին անգամ է հայ դասական այսպես մեծ չափով ներկայացվում չինարեն: Ժողովածուի կազմող-թարգմանիչը` Յան Շին, Պեկինի համալսարանում ուսանել է մի- ջին տարիներն լեզու եւ մշակույթ: Տակավին 2006-ին հեկել է Պեկինի համալսարանում չի- նաբնակ գործարար Վահագն Վարդանյանի կազմակերպած հայերենի դասընթացներին: 2009-2016 թթ. հայագիտություն է ուսանել Լոս Անջելեսի Քալիֆոռնիայի համալսարանում եւ այնտեղ 2016-ին դասախոսել աշխարհապետ- թյուն «Սայաթ-Նովան հանրային աշխարհապետ- թյուն» թեմայով: Գի- տական մասնակցում հանդես է եկել չինական աղբյուրներում Հայաստանի մասին հիշատա- կումների եւ հայ աշխարհապետ արվեստի մասին հոդվածներով: Ա. Բ.

«Watertown News» դարբե- րականում Չարլի Բրեյտրոզը

(Charlie Breitrose) գրում է, որ փետրվարի 11-ին Ուոթերթաունի ֆաղափային խորհուրդը միա- ձայն որոշում է ընդունել արեւե- լյան Ուոթերթաունի «Dexter Avenue» եւ «Hazel Street»-ի հասնան վայրը այսուհետ կոչել Արչիլ Գորկու անունով, ի նշա- նավորումն հանձարեղ նկարչի հարյուրամյակի: Քաղաքային խորհուրդն իր կայքում գրառել է հետևյալը. «1915-ի Հայոց ցե- ղասպանությունից եւ դրա հե- տեւանքներից փրկվելով` Գոր- կին Ուոթերթաուն ժամանեց 1920-ի փետրվարին՝ որդես հե- տադիմումներից փախուստ սվող հայ ներգաղթյալների եր- բորը հոսքի ներկայացուցիչ: Իր փորձերի հետ նա Ուոթերթաու- նում ապրեց մինչև 1925-ի

Արչիլ Գորկու անունով խաչմերուկ Ուոթերթաունում

սկիզբները, որից հետո սեղա- փոխվեց Նյու Յորք: Արվեստի դասնության եւ ժամանակա- կից արվեստի վրա թողած ա-

րունակական ազդեցությունը անգնահատելի է: Ուոթերթաու- նը երկար ժամանակ աղաս- սարան է եղել հայ գաղթական-

ների համար եւ Ուոթերթաունի արեւելյան մասը, որտեղ Գորկին ապրել է, հղաք է, որ դարձել է հայ արվեստի գործիչների եւ մշակութային կազմակերպու- թյունների օրրանը»:

Անվանակոչության առա- ջարկը խորհրդին ներկայացրել է Գորկու ծննդյան 100-ամյա- կի տոնակատարության աշխա- տանքային հանձնախումբը, ո- ռի անդամներն են Ուոթեր- թաունի հանրային արվեստի եւ մշակույթի համակարգող Լիզ Յելֆերը, Երջանի մշակական բնակիչներից` Զեկ Դարգոնը: Ամերիկայի հայկական թան- գարանի ներկայացուցիչները եւ Ուոթերթաունի դասնու- թյան ընկերությունը:

Որոշման համաձայն, խաչ-

մերուկում կանգնեցվելու է մի սյուն եւ սեղադրվելու է մի հու- ցաստեղծություն: Երկու հավելյալ հուցաստեղծություններ էլ սեղադր- վելու են Գորկու եւ իր ընտանի- քի «86 Dexter Avenue»-ի եւ «14 Coolidge Hill Road»-ի վրա գն- վող շենքերի դասին:

Հարյուրամյակի Երջանակնե- րում նախատեսվում է «Water- town-Cambridge Green- way»-ում սեղադրել Գորկու որմ- նանկարներից մեկը, ցուցա- հանդես եւ կինոդիտում Ար- վեստների Մոսեսյան կենտրո- նում, կուրսուսական հավա- քածու Ուոթերթաունի գրադա- րանում եւ այլ միջոցառումներ:

«The Armenian Mirror- Spectator»-ից նյութը դասախոսեց` ՏԱԿՈՐ ԾՈՒԼԻԿՅԱՆԸ

ԱՐՄԱՆ ՊԵՇՄԱԼՋՅԱՆ. «Երաժշտական մտածողությունս ձեռավորվել է բազմազանությամբ»

ԱՐԾԿԻ ԲԱԽՉԻՆՅԱԼ

ԵՐԵՎԱՆ - Արման Պեշմալջյանը (ծնված 1992-ին) մրցանակակիր կոմպոզիտոր, գործիավորող, ստեղծահար-դաճակատիչ է: Ուսանել է Երևանի Ալեքսանդր Գեղամյանի անվան երաժշտական դպրոցում (դաճակատ, հարվածային գործիքներ, կիթառ, հարմոնիկա) եւ Կոմիտասի անվան դասական

կոմպոզիտորիայում՝ մասնագիտացված դասնաձևով եւ կոմպոզիցիայի մեջ: Ավելի ուշ ստացել է ջազային կոմպոզիցիայի մագիստրոսի աստիճան Բազելի (Շվեյցարիա) Երաժշտության Ակադեմիայի Ջազ կամպոսիտում: Այժմ մասնակցում է «Էմ Վի Էֆ Բենդ», «Գոթթ Բենդ», «Երևան Ին-կլինգ», «Չեստնոգուսո» եւ «Արմի-նիզն Ենվի Բենդ» խմբերի գործունեությանը: Վերջինս արժանացել է Բի Բի Սի Ռադիո 3-ի «Աշխարհի երաժշտություն» մրցանակին: Ժամանակ առ ժամանակ հանդես է գալիս նաեւ Հայաստանի ժողովրդական ջազ նվագախմբի հետ: Նախաձեռնել է սեփական արդի ջազ նախագիծը՝ «Արման Պեշմալջյան գրուվոր»: Մեծ Բրիտանիայի երգահանների մրցույթում դարձել է եզրփակիչ փուլի մասնակից հինգ ստեղծագործությունների, որոնցից «Այս գիշեր» արժանացել է ժյուրիի հասուկ հիշատակման: «Վորլդ Էնթերթեյնմենթ Աուորդ» մրցանակաբաշխությանը «Լավագույն ֆոլք երգ» անվանակարգում ներկայացել է «Ջարթիր, Ազգելի» ստեղծագործությամբ: Ելույթներ է ունեցել մի քանի հեղինակավոր երաժշտական փառատոններում:

Արման, դու նոր շունչ ես հաղորդում ֆիլ հայտնի հայկական երգերին, միաժամանակ ստեղծում ես նորարարական ինֆուորույն գործեր: Օրինակ, ֆո «Այս գիշեր» երգի մեկնաբանությունը համարվում է հայկական երաժշտության առաջին ստեղծագործությունը «դրիմ փոփ» ժանրում: Որքանով ես արդարացված նման վերաիմասավորումները:

-Իմ կարծիքով՝ այսօր հայ երաժշտության ոլորտում ժապավեն են որոշ կա-

րելուր սարրեր: «Հայկական» բառը հաճախ բացակայում է մեր երաժշտական արտադրություններում: Հայ հին ժողովրդական երգերի ժապավենն անխազժի Երջանակներում իմ նոտասակը դրանք կենդանի ժապավեն է: Հին երգերի նորովի մասնագույնը չի նշանակում դրանց էության փոփոխություն կամ փոխարինում, այլ դրանք նոր սերունդների համար արդիական դարձնելու միջոց է: Մեր ժողովրդական երգերից շատերը փոխանցվել են բանավոր ձևաաղանակով՝ բնականորեն զարգանալով ժամանակի ու միջավայրի ազդեցությամբ: Իմ նոտասակը դրանց ոգին ժապավենել է, միաժամանակ ներկայանալի դարձնելը այսօրվա ունկնդրին: Այս կերպ հայ երաժշտությունն այսօր կենդանի դարավոր գործեր, եւ յուրաքանչյուր ունկնդիր կարող է վստահորեն ասել՝ «Սա հայկական է»:

Բացի հայ ժողովրդականից, ուրիշ ի՞նչ երաժշտական ազդեցություններ են ձեռավորել ֆո ստեղծագործությունը:

-Ջազը. դրա հիմքի վրա է ձեռավորվել իմ երաժշտական մտածողությունը: Բացի դրանից, ստեղծագործելով եւ ելույթներ ունենալով ֆոլկ-ֆյուժմ, ֆոլկ-ավանգարդ, սոուլ, հիփ-հոփ եւ սթեյթո ժանրերում՝ այդ բոլոր փորձառությունները եւս մեծաթեւ ազդել են իմ մտածողությունների վրա: Ուստի ինձ համար միշտ դժվար է ճշգրիտ սահմանել իմ ստեղծագործությունների ժանրը: Ես չեմ մտածում ժանրերի անունների մասին. իմ երաժշտական մտածողությունը ձեռավորվել է բազմազանությամբ:

Երգչուկի Զեթի Բերբերյանը մի անգամ ասել է, որ ջազը 20-րդ դարի «չարիքի արմատներից» է: Նա այնպիսի մեկը չէր, որ դասական արտադրություններ աներ: Որքան ջազի կոմպոզիտոր՝ ինչպե՞ս ես վերաբերվում այս սեսակետին:

-Ջազը միշտ եղել է մի ժանր, որը մասհրավերներ է նետել ավանդույթների. այն ծնվել է ժայռաբլուզի, ընդվզու-մից եւ սարբեր մեթոդների խառնուրդից: Այն փոխեց երաժշտությունը, ինչպե՞ս մոդերնիստական եւ ավանգարդ շարժումները փոխեցին արվեստի մյուս ձեւերը: Որքան ջազի կոմպոզիտոր՝ ես այն դիտում եմ որքան արվեստի ազատ արտահայտման ձեւ: Այն կարող է ներգնչվել սարբեր մեթոդներից եւ ընդունել միանգամայն նոր ձեւեր՝ դառնալով ամենից բաց ու զարգացող ոճերից մե-

կը: Եթե մանրամասն ուսումնասիրենք Բերբերյանի արտահայտությունը, գուցե նա նկատի է ունեցել, որ ջազը ցնցել է երաժշտական աշխարհն անաղասելի ձեւերով: Բայց ինձ համար հենց այդ փոփոխությունն է, որ ջազը դարձնում է այդքան հզոր: Այն լի է ստեղծագործականությամբ, ռիսկով ու խորը հույզերով, եւ հենց այդ դասառնով շարունակում է ինձ ներգնչել:

Բացի այդ, 20-րդ դարից ի վեր շատ բան է փոխվել: Ջազն այլեւս միայն խանգարող կամ հեղափոխական ուժ չէ. այն դարձել է խորությամբ լի, հարուստ եւ մեծաթեւ զնահաված արվեստի ձեւ, որն այսօր ազդում է գրեթե բոլոր երաժշտական ժանրերի վրա՝ կիներաժեսությունից մինչեւ էլեկտրոնային երաժշտություն:

Պատմիր նաեւ անցյալ սարի կայացած հայ-ֆրդական համաճեղ համերգին մասնակցելու փորձառությամբ մասին:

-Հայ-ֆրդական համաճեղ համերգին մասնակցելը ինձ համար խիստ կարեւոր եւ խորհրդանշական էր: Դա մշակութային փոխանակման եւ միասնության հիանալի ժապավեն էր, որտեղ համայնքները երկու համայնքների երաժշտությունը: Երաժշտությունը ներկայացնում էր հայկական եւ ֆրդական ավանդույթների միաձուլումը՝ արտահայտելով երկու մշակութային աշխարհների նրբերանգները: Հանդիսատեսի արձագանքն անչափ հուզիչ էր. կար փոխըմբռնման եւ ընդհանուր զգացմունքների մթնոլորտ, որը համայնքում էր բոլորին՝ անկախ ծագումից: Հայերի եւ ֆրդերի մշակութային խառնուրդը շատ խորն է ու հարուստ: Շատ երգեր կան, որոնք երկու ժողովուրդներն էլ համարում են իրենցը: Մենք հաճախ կասարում ենք նույն մեղեդիները, բայց սարբեր խոսքերով ու ավանդույթով: Այս նմանությունները ցույց են տալիս, թե որքան սերտ-րեն են մեր երաժշտական ժառանգությունները կապված իրար: Պատմականորեն Հայաստանը սարածաշրջանում եղել է մշակույթի եւ երաժշտական ոճերի փոխանակման առաջատարներից՝ կամրջելով սարբեր ժողովուրդների, ուստի նման մշակութային փոխանակման նախագծերին մասնակցելն անչափ կարեւոր է: Այն մեզ հիշեցնում է մեր դասախոսականության մասին՝ շարունակել ստեղծել ամուր կապեր եւ փոխանակել մեր մշակութային ու երաժշտական հարսությունները:

Հաջողություն են մաղթում ֆո հեսագա գործունեության մեջ: Իսկ ի՞նչ սղաստեմ մոտ աղազայում:

-Շատ շնորհակալ եմ: Խանդավառ եմ առաջիկա ծրագրերով: Ես շարունակում եմ աշխատել ժողովրդական երաժշտության վերածննդի իմ նախագծի վրա եւ շուտով մի ֆանի նոր գործեր կհրապարակեմ: Նախատեսում եմ սկսել համերգներ սփյուռքահայ համայնքների համար: Կարծում եմ, որ հենց նրանք առավելաթեւ կարիք ունեն լսելու հայ երաժշտությունը: Բացի այդ, նոր ջազային ալբոմ է սղասվում: Միշտ նոր գաղափարներ ու համագործակցություններ են առաջ գալիս: Երաժշտությունը մշակույթի զարգացող ճանաղարհ է, եւ ես անհամբեր սղասում եմ նոր հնարավորությունների ի հայտ գալուն...

Մայրենի լեզվի օրն էր...

⇒ 2 Լեզվական այս մարմինն էլ, որի ներգործության հնարավորություններն էլ անհամեմատ ղակաս են, գործում է այն կառավարության նախարարության համակարգում, որը որոշելով Հայաստանը դարձնել «բարձրտեխնոլոգիական արդյունաբերության երկիր», սկսել է խորթ աչքով նայել հայագիտությանը: Եվ, օրինակ, հանրակրթության նոր չափորոշիչով հայոց լեզուն մեր դպրոցի համար դարձվել է

ընդամենը լեզվական հաղորդակցության եւ գիտելիքներ ձեռք բերելու միջոց: Կամ, ասենք, երբ 2019 թվականին Ռուսիայում հասուկ ընդունված օրենքով հոկտեմբերի 12-ն այդ երկրում հայասարվել է հայոց լեզվի, այբուբենի եւ մշակույթի օր, այդ նույն ժամանակ Հայաստանում աստարեզ բերված օրինագծով մեր բուհերում ոչ դասարարի է դարձվել Հայոց դասնության, Հայոց լեզվի եւ գրականության գոնե երկու սարվա ուսուցումը, աղա կարծեմ նաեւ հայոց լեզվի ընդունելության ֆննությունը: Եվ մեր աղազա մսավորականը, մասնագետը ղիսի բուհում օսար լեզուներ անցնի, օսար լեզուներով կրթական ծրագրեր կամ առանձին դասընթացներ անցնի, բայց իր մայրենի լեզվի գոնե սանելի գրագիտություն ու մասնագիտական եզրաբանություն՝ ոչ:

Միջոց այդ, Հարվարդի, Քեմբրիջի համալսարաններում, Սորբոնի համալսարանում գուցե կարող են եւ չանցնել իրենց անգլերենը կամ ֆրանսերենը (թեեւ հավանական չի թվում ու իրականում հակառակը, աշխարհում են սարածում), ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի կամ Ֆրանսիայի դասնությունը, նրանք գուցե խնդիր չունեն, իսկ մենք ունենք... Ակա՛ նաեւ մեզանում այսօր սիրող խայսառակ լեզվավիճակը: Ասենք նաեւ՝ մեր հասարակության անհոգ, սեղ-սեղ արհամարհոտ դարձած վերաբերմունքն այդ վիճակին, հայերեն լեզվամտածողությանը խորթ եւ մեր լեզվի սրամաքանորեն կուռ կառուցված համակարգը խարխիղ օսարանույթ բառային ու շարախոսական միավորների վսանգավոր, անֆնադատ սարածվածությունը բանավոր ու գրավոր, այդ թվում մասամբ նաեւ դասնական խոսքում:

Մեր մայրենի լեզուն մեր մշակույթի, մեր ինֆուռության հիմնախարն է, իր արժանիքներով՝ հղարսության, դասնամունքի, նաեւ գուրգուրանքի արժանի: Նրա ոչ դասնա կարեւորման մի ցավալի դրվագ վերջին սարիներից մնացել է հիշողությանս մեջ: Մի կարճ ժամանակ մշակույթի նախարարի դասնականությունները կասարած Նագենի Ղարիբյանը Սղեմիարյանի անվան օղերայի եւ բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի այն ժամանակվա, եթե ձիշտ եմ հիշում, միաժամանակ գեղարվեստական ղեկավար եւ սնորհ Կոնսանսին Օրբելյանին ազատել էր միայն սնորհի դասնոնից՝ ղեկավար լեզվի իմացության օրենքով դասարարի ղախանջին չհամադասախանելու համար: Ինչ վաս բաներ ասես չորս կողմից ասացին Ղարիբյանին՝ կարեւորելով իր անվանի արվեստագետի անձը, շատերի դասկերացմամբ՝ նրա իրավունքը: Իսկ նաեւ օրենքի դախանջով մեր դեղական լեզվի իրավունքը դասնական լեզու կարծես թե չեղավ...

ԳՈՐԶԱՐ ԲՈՏՈՅԱԼ

Մոսկվայում «Ազգ»-ի հասուկ թղթակից

Փետրվարի 20-ին եւ 21-ին Մոսկվայի Համաժողովրդական առեւտրի կենտրոնում կայացավ ադապտացիոն տեխնոլոգիաների 3-րդ համաժողովը:

Միջոցառման առաջատարներին ներկա էր ավելի քան 1700 մասնակից Ռուսաստանից եւ արտասահմանյան 37 երկրներից, այդ թվում՝ ավելի քան 350 ձեռնարկող Ռուսաստանից, այնպես էլ արտերկրից:

Համաժողովին ներկա էին նաեւ ՌԴ-ում ՀՀ դեսպան **Գուրգեն Արսենյանը** եւ Ռուս-հայկական գործարար խորհրդի նախագահ **Արայիկ Թաթոյանը**:

Միջոցառմանը մասնակցելու համար հավասարազրկվել էին ռուսական եւ արտասահմանյան ՋԼՄ-ների սասնյակ ներկայացուցիչներ, այդ թվում՝ Մոսկվայում «Ազգ» հասուկ թղթակիցը՝ **Գոհար Բոսոյանը**: Ի դեպ, հայազգի լրագրողներից միջոցառմանը ներկա էր միայն մեր թղթակիցը:

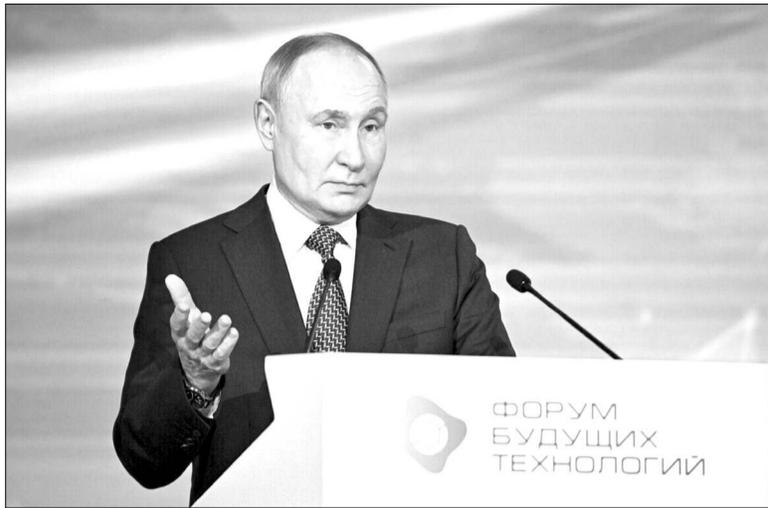
Միջոցառումն անցկացվում է ամեն տարի՝ սկսած 2023 թվականից՝ ամեն անգամ տարբեր թեմայով: Այս տարի ֆորումը նվիրված էր «Նոր նյութեր եւ ֆիմիա» թեմային:

Համաժողովը հարթակ դարձավ գիտնականների, ձեռնարկողների եւ շահագործողների կառույցների ներկայացուցիչների միջեւ հանդիպումների համար: Մասնակիցները ֆնարկել են նոր նյութերի եւ ֆիմիայի արդյունաբերության զարգացման հիմնական նոսրացումները՝ որոշելով նորարարական սնտեսության հիմք:

ՌԴ առաջին փոխվարչադատ, «Ադապտացիոն տեխնոլոգիաների համաժողովի» կազմակերպիչի համանախագահ **Դենիս Մանսուրովի** խոսքով, առանձին նորարարական ոլորտների առաջընթացն անհնար է առանց անկախ նյութատեխնոլոգիական բազայի, ներառյալ հումքը, տեխնոլոգիաները եւ բիզնես մոդելները: Նա ընդգծեց, որ ներկայումս նոր նյութերը եւ ֆիմիական արտադրանքները Ռուսաստանի սնտեսությանը մասնավորապես են համաձուլվածներ, կոմպոզիտներ, լոգիստիկներ, հիմնական ֆիմիական նյութեր եւ բարձր տեխնոլոգիական արտադրանք, եւ հենց այս արդյունաբերությունը լինի նորարարության առաջատարը:

Միջոցառման հարուստ ծրագրի ընթացքում՝ բաժանված չորս թեմատիկ ոլորտների, անցկացվել են 37 նիստեր՝ ավելի քան 230 բանախոսների եւ մոդերատորների մասնակցությամբ: Փորձագետները հայտնաբերել են լուծումներ, որոնք, նրանց կարծիքով, կօգնեն արագացնել նոր նյութերի ներդրման գործընթացը եւ երաշխավորել Ռուսաստանի տեխնոլոգիական ինֆրակառուցվածքը:

Ադապտացիոն տեխնոլոգիաների համաժողով Մոսկվայում

Համաժողովի ֆնարկման կենտրոնական թեմաներից էր նոր նյութերի եւ ֆիմիայի բնագավառի որակյալ մասնագետների լուսավորումը: Բացի այդ, դասընթացներին նիստերի ժամանակներում տեղի ունեցած ֆնարկումների ընթացքում անդրադարձ էր կատարվել միջազգային համագործակցության եւ ընդհանուր նախաձեռնությունների իրականացմանը. թե ինչ մեթոդներով կարելի է դասընթացներում տեխնոլոգիական անկախությունը՝ միաժամանակ ընդլայնելով գործընկերությունը օտարերկրյա գործընկերների հետ:

Համաժողովում ցուցադրվել է նաեւ նորարարական լուծումների ցուցահանդես, որտեղ ռուսական առաջատար կորպորացիաները եւ գիտահետազոտական ինստիտուտները ցուցադրել են բարձր տեխնոլոգիական ձեռնարկությունների եւ ոլորտների հաջողությունները:

Զննարկումների ընթացքում նշվել է, որ թվային տեխնոլոգիաների զարգացման շնորհիվ այժմ հնարավոր է նորարարական նյութերից ստեղծել ադապտացիոն, որոնք լավագույնս կհամադասասխանեն հաճախորդների կարիքներին, անցկացնել թեստեր, վերահսկել առաջատարները եւ իրական ժամանակում գնահատել բոլոր ռիսկերը: Միայն թվային դիզայնի, հավելումների արտադրության եւ զարգացող տեխնոլոգիաների համագործակցությունը հնարավորություն կստանալ բարդ երկրաչափությամբ եւ եզակի կազմով արտադրանք, որն առաջատար է դառնալու հասկացումների մի ամբողջ շարք:

Զննարկումներից մեկի ժամանակ ՌԴ փոխվարչադատ **Դմիտրի Զեռնիցեցկին** նշեց, որ ծանոթացել է «Ադապտացիոն տեխնոլոգիաների ֆորումին» ցուցահանդեսին: «Երբեմն հանդիպում են ընկերությունների սեփականատերերի ու ղեկավարների հետ, որոնք ցածր լավ ծրագրեր ունեն, եւ ինձ դուր է գալիս նման վերաբերմունքը: Մարդկանց աչքերը փայլում են, մենք աջակցելու ենք նրանց», -ասաց փոխվար-

չված ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի շահագործողական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկ» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆոլեջում դասախոսել է թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի լոյսֆիզիկական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնոլոգիական

չադրեց եւ բերեց նաեւ հայազգի **Արսեն Օզանովի** օրինակը:

Օզանովը բյուրեղագետ, հանրաբան, ֆիմիկոս է: Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի եւ Սկոլկովոյի գիտատեխնոլոգիական ինստիտուտի դոկտոր, USPEX բյուրեղային կառուցվածքների կանխատեսման համակարգչային մեթոդի հեղինակ: Հայտնաբերել է սարրերի մի քանի նոր ձեւեր եւ կարելու մոլորակ առաջացնող համայնություն:

Արսեն Օհանովը ծնվել է 1975 թ.-ին Դնեպրոդոնսկի ֆաղափում, սնտեսագետ Ռոման Օհանովի եւ լրագրող, հոգեբան Գալինա Բիրչանսկայայի հայ-հրեական ընտանիքում: Դոկտորը ունի մեդա-

լոյ ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի շահագործողական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկ» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆոլեջում դասախոսել է թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի լոյսֆիզիկական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնոլոգիական

լոյ ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի շահագործողական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկ» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆոլեջում դասախոսել է թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի լոյսֆիզիկական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնոլոգիական

լոյ ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի շահագործողական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկ» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆոլեջում դասախոսել է թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի լոյսֆիզիկական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնոլոգիական

լոյ ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի շահագործողական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկ» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆոլեջում դասախոսել է թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի լոյսֆիզիկական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնոլոգիական

լոյ ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի շահագործողական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկ» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆոլեջում դասախոսել է թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի լոյսֆիզիկական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնոլոգիական

լոյ ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի շահագործողական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկ» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆոլեջում դասախոսել է թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի լոյսֆիզիկական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնոլոգիական

լոյ ավարտելուց հետո, 1997-ին գերազանցության դիմումով ավարտում է Մոսկվայի շահագործողական համալսարանի երկրաբանական ֆակուլտետը՝ ստանալով «բյուրեղագետ եւ բյուրեղաֆիզիկ» մասնագիտությունը: 2002-ին Լոնդոնի Համալսարանական ֆոլեջում դասախոսել է թեկնածուական թեզ բյուրեղագիտությունից, 2007-ին ստացել է գիտությունների դոկտորի կոչում Ցյուրիխի լոյսֆիզիկական ինստիտուտում, որը համարժեք է ռուսական տեխնոլոգիական

Համաժողովի առանցքային իրադարձությունը Ռուսաստանի նախագահ **Վլադիմիր Պուտինի** մասնակցությամբ լիազույստ միջոց էր:

Վլադիմիր Պուտինը իր ելույթում նշեց արդյունաբերության զարգացման կարեւորությունը, որին նվիրված էր համաժողովը:

«Այնպիսի է, որ գիտական եւ տեխնոլոգիական զարգացման առանցքային ոլորտներում առաջատարների թվում լինելու համար լինել է գերազանցության հասնել ֆիմիայի եւ նոր նյութերի ստեղծման ոլորտում», - ընդգծեց երկրի ղեկավարը:

Ըստ Վլադիմիր Պուտինի, Ռուսաստանը լինել է առաջարկի մրցումակ գնել ու որակ, եւ ամենակարեւորը՝ նորարարական լուծումներ եւ ադապտացիոն, եւ ունենալ իր ուրույն տեխնոլոգիական բանալիները, որոնք թույլ կտան արտադրել եւ արտահանել համաշխարհային շուկաներ ոչ թե առաջնային հումք, այլ ամենաբարձր չափանիշների արտադրանք:

ՌԴ նախագահը կոչ արեց լուծել ֆիմիական արդյունաբերության խնդիրները «հիմնականորեն նոր տեխնոլոգիական մակարդակով՝ օգտագործելով արհեստական ինտելեկտի եւ շոքոսառնության ոլորտում ձեռնարկումները եւ առաջատար արտադրողականության բարձրացման ուղղված այլ գործիքներ, այդ թվում՝ գիտության մեջ»:

Ռուսաստանի ղեկավարն անդրադարձավ նաեւ գիտության ու բիզնեսի միջեւ հարաբերությունների խորացման թեմային եւ կոչ արեց լրացուցիչ ռեսուրսներ սրամարդել գիտական եւ տեխնոլոգիական զարգացման հեռանկարային, բեկումնային ոլորտներին աջակցելու համար:

«Մեզ համար կարեւոր խթանիչ դեր խաղացին արտադրողական խնդիրները, դասախոսությունները, բոլոր մասնակցներին ուղղված արդյունաբերությունները: Ռուսական ընկերություններն այժմ ավելի ու ավելի են դիմում մեր գիտնականներին եւ համադասասխան օգնություն ստանում նրանցից: Ավելին, ներքին լուծումները հաճախ ավելի արդյունավետ են, քան արտաքին անալոգները», - ընդգծեց Վլադիմիր Պուտինը:

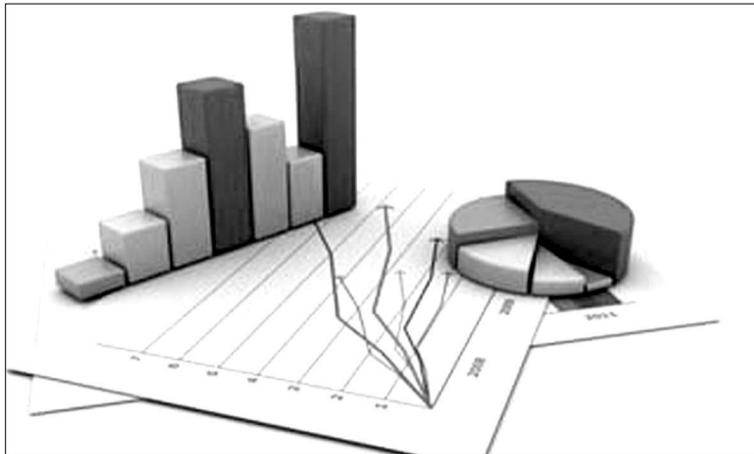
Լիազույստ միջոց էր Վլադիմիր Պուտինը հանդիմել է ռուս եւ օտարերկրյա գիտնականների հետ: Զննարկվել են գիտության եւ կրթության ոլորտում համագործակցության հեռանկարները:

ՌԴ նախագահն այցելել է նաեւ տեխնոլոգիական նվաճումների ցուցահանդես, որտեղ ներկայացվել են ֆիմիայի ոլորտում վերջին ձեռնարկումներն ու նոր նյութերը:

ԳԵՂԱՍ ԸՅՈՒՐՈՒՄՅԱԼ

Մերոյա Հայաստանում դեմոֆոգ-դեմոֆ լինի թե որոշակի հաճախականությամբ, իրադարձություններ են արձանագրվում, որոնք կարելի է արտիստիկ միջնա արժանացրել: Ասեմք՝ գյուղական համայնքներում ճանապարհափակումներն ու դրոշմների կառուցումը: Որ փողոցները լավագույնս են հարմարեցված ավտոմեքենաների ու մարդկանց երթևեկի համար, դրոշմները՝ ուսումնական փողոցների վարման, կարելի է ել համաձայնվել, ել ողջունել: Սակայն արի ու սես, որ հենց բնակիչներն են սրճում, որ փողոցներից օգտվելու համար ոչ ավտոմեքենաներ ունեն, ոչ էլ սափսի վարձելու միջոց, իսկ դրոշմներում սովորելու համար հաճախված երեխաների մի մասը գյուղում չի բնակվում: Արդյունքում՝ իրականությանն անվերադարձ սասարելու սղասումը չի արդարանում, ֆաղափականությունն ու կրիմի-

Կարգավիճակը՝ ուժացողի թե՛ ուժացածի

նալը մերձենում են միմյանց, հայտնվում է նորին մեծություն անորոշությունը, հետևանքների էլ՝ ահն ու սարսափը: Որ վերջիններս չարագուշակ իրողություններ են, արձանագրվում է հայաստանյան միջավայրի յուրաքանչյուր դասի, սկսած փորձագետ ու ֆաղափագետներ կայացող այրերից մինչև երկրի գործադիր մարմնի, որն է՝ ՀՀ կառավարության, դեկավարի կողմից: Մեր մարդկանց ո՞ր մասը կարող է բացատրել,

թե ինչից է խոսում երկրի դեկավարը վաղ առավոտից մինչև ուժ գիտեր: Թերեւս միակ հիշվողը նրա հնչեցրած թվերն են, միլիարդների ու սրիլիոնների սեփով, որոնք, ավաղ, առօրյայում գրոցների սեփով են ներկայանում: Ասեմք՝ յուրաքանչյուր սարի արձանագրվող գնաճի թայմաններում անադաճի հասկանալի օգնության առումով: Բացարձակապես՝ ոչ մի բարձր: Երկրի առումով սարիներ շարունակ հռչակվում

են ծրագրեր, որոնցով սահմանված գյուղի համայնքներում հացահատիկի գերարտադրություն է իրականացվի, երբ հաճախակապականության անգամ մեկ թիվ չի ներկայացվում ծախսված բյուջեային ֆինանսների վերաբերյալ: Նախորդ շաբաթ, հանրային հռչակվող Հ-1 հեռուստատեսության կողմից սովորական դարձած հերթական լրատվությունը սարածվեց: Սովորական ու հերթական են որակում, ֆանգի դարձ սասնյակներով են արածվում: Այս անգամ խոսքը Հայաստան-Հունգարիա երկրների միջուկ առեւտրաշահմանությանն էր վերաբերվում, որը 2024 թվականին, նախորդ սարվա համեմատ աճել էր մոտ 15 տոկոսով, կազմելով 36 միլիոն դոլար: Ոգետորոգ է, չէ՞, ֆանգի այս թվի կեսը մոտ է որ մեր լինի, անգամ ծխախոտի ու ալկոհոլի սեփով: Ավա՞ն, չգուշակեցի՞ք, մեր բաժինը նվազեցնել է մոտ 18 տոկոսով, ոչ էլ դրա կեսով, մինչև կիսա-

նեն 1 մլն դոլար թվին: Մնացյալ 35 մլն դոլարը Հունգարիայի արտահանածն է, մեր ներմուծումը, որն առավելագույնս է բնորոշում ՀՀ սննդամթերքի վիճակը: Մեր Հ-ական սարածն ու բնակչությունն ունեցող հիշյալ երկիրը, ըստ սեղեկատվության մեկի 5,3 մլն տոննա ցորենի արտադրություն է իրականացրել, 6,4 մլն տոննայի՝ եգիպտացորենի հատիկի, երբ մեզանում ձախողվել է թե մեկը, թե մյուսը, արմատապես վսանգվել ՀՀ դարձնային անվսանգությունը: Ըստ ԱՄՆ-ում լույս տեսնող «Համաշխարհային փաստեր. 2024» տեղեկատվության, Հունգարիայի ՀՆԱ-ն 2021 թվականին կազմել է 406 մլրդ դոլար, բյուջեն՝ 74 մլրդ դոլար: Ստացվում է մոտ 18 տոկոս հարկահավաքություն, երբ մեզանում իրականությունը ձգտում է այն հասցնել 25 տոկոսի: Ուժացողի թե՛ ուժացածի կարգավիճակով օրը երեկոյանում է, ի՞նչ կրեի առավոտը: 25.02.2025թ.

⇒1 Եւ այս իրավիճակում, բնականաբար, Եվրոպան շատ հարցերի դասախառն չունի դեռ, այդ թվում՝ նաեւ Հայաստանին: Դա ակնհայտ դարձավ լսելով ԵՄ-Հայաստան գործընկերության կոմիտեի եւ հայ խորհրդարանականների համատեղ մեկնարկում, որի ընթացքում ոչ ոք չէր խոսում Հայաստանի անդամակցության առարկայական հեռանկարի մասին, ոչ ոք կոնկրետ ժամկետներ ու ճանապարհային ֆարձեղ չէր մասնատում, այլ միայն խորհուրդներ էին տրվում, թե ոնց հայերս օրենքի երկիր դառնալով, ժողովրդավարությանը նդաստելով՝ մոտ է հարթեմք դեմոկր Եվրոպա երկար, դժվարին ճանապարհը: Միակ ժամկետ նեղը համաձայնագրի Երկու Ուժակովսն էր, որը մեր հարցին ի դասախառն նեց 5-7-10 սարի հետոյի ժամկետը, եթե մեմք առանց խոսորման մեր բոլոր դարձավորությունները կատարենք: Բնականաբար՝ աշխարհում կատարվողի ֆոնին շատ բան է սրբագրվում, անգամ մեր հանրային հեռուստատեսության եթերում մեմարկումների շեշտադրումները մեղմանում են ռուսական ուղղությամբ, կարծես սահուն նահանջ ադաճով: Միակ ժամկետ նեղը համաձայնագրի Երկու Ուժակովսն էր, որը մեր հարցին ի դասախառն նեց 5-7-10 սարի հետոյի ժամկետը, եթե մեմք առանց խոսորման մեր բոլոր դարձավորությունները կատարենք: Բնականաբար՝ աշխարհում կատարվողի ֆոնին շատ բան է սրբագրվում, անգամ մեր հանրային հեռուստատեսության եթերում մեմարկումների շեշտադրումները մեղմանում են ռուսական ուղղությամբ, կարծես սահուն նահանջ ադաճով: Միակ ժամկետ նեղը համաձայնագրի Երկու Ուժակովսն էր, որը մեր հարցին ի դասախառն նեց 5-7-10 սարի հետոյի ժամկետը, եթե մեմք առանց խոսորման մեր բոլոր դարձավորությունները կատարենք:

Մինչև տեսնենք ի՞նչ է գալիս գլխներին

րոշ փոխհամաձայնություններ լինեն, անգամ հայ-արբեջանական հարաբերություններն են կախված դրանից, Հայաստանն ու Արբեջանը խաղաղության բանակցման օրակարգով 12-րդ, թե որեորդ առաջարկների փաթեթը փոխանակեն, թե ոչ: Հայաստանին թերեւս ավելի շատ այս դասին մոտ է բոլոր հնարավոր սողանցներն օգտագործել՝ իր սեփականները մեծ խաղաղություններին լսելի դարձնելու համար: Նայեմք, թե ինչ է կատարվում Ուկրաինայի հետ, նրանից հիմա բոլորը դասանում են ունեն՝ ժամանակին ռազմական աջակցության դիմաց հիմա դասանում են նրա ունեցվածքը, սարածները, հանգր, Չելենսկում են խաղից դուրս թողել՝ նա Թրանսնի փմով չէ, դասկերացումն էմ, թե ի՞նչ տեղի կունենա հետագայում ուրիշների եւ Հայաստանի հետ: Մեր աչքի առաջ ամեն բան փոխվում է, մեր խնդիրն է չմնալ հիմ աշխարհակարգի փլուզմանի սակ: Զգիտենք, թե ի՞նչ աշխարհում են այդ բոլորն ըմբռնում մեր երկրի ներսում, որեղ ամեն ինչի մեջ հիմ ինտեգրան եւ մեկ գլխավոր օրակարգ կան՝ իրականության մեմք միայն բոլոր միջոցներով իրականության մնալն է, ընդդիմության սարբեր միավորների մեմք՝ միայն իրականափոխությունը, համարելով, որ միայն նոր իրականությամբ կարելի է դիմակայել նոր աշխարհափաղափական մարտահրավերներին: Բայց որ երկու կողմերի բոլոր գործողությունները բացառապես նախընտրական սրամաքանության մեջ են, դա անվիճելի է: Ընդդիմադիր թերերից ՀՀ-ն է գումարել իր 35-րդ Ընդհանուր

ժողովը, որեղ նրա սարբեր ներկայացուցիչներ սաստիկ մնադասության ենթարկեցին իրականությանը՝ մեղադրելով նրան Արցախի կորուստի, Սփյուռքը դառնակելու, Սփյուռք-Հայաստան կադերը խախտելու, Հայ դասի աշխատանքներին խանգարելու, ազգային խնդիրներից հեռանալու եւ բազում այլ մեղքերի մեջ: ՀՀ-ն բոլորի՞ն մինչև այժմ եղած ներկայացուցիչ **Հակոբ Տեր-Խաչատրյանի** խոսքով՝ հաջորդ ընտրություններին ՀՀ-ն լրջորեն է դասատարվելու եւ խնդիր ունենալով ազգային ուժերի համախմբումը՝ մոտ է այլընտրանք ձեւավորի իրականությանը: Իրականությունն իր ամենօրյա օրակարգերում է՝ կանաչ լույս է վառում Ամուլսարի վերագործարկման համար, դեռ կառավարության կողմից 150 մլն դոլարի վարկային երաշխավորություն սրամարկելով 5 հայկական բանկի (հիշեցի՞ք մինչև իրականության գալը Ամուլսարի Կահագործման դեմ այն ժամանակվա ակտիվիստների դայարը), ու դարգ չէ, դրանից հետ մեմք կունենա՞մք Չերմուկը որդես հանգստավայր, կկարողանա՞մք ջերմուկ Եւրոպայի, ֆանի որ այդ բնակավայրի ողջ էկոլոգիան վսանգի սակ կհայտնվի, մարդկանց առողջությունը կվսանգվի, ինչ է, թե օտարները մեր համաբավայրն են ուզում կողոպտել, մեր բյուջեն էլ դասարկ է ու Ամուլսարի վերագործարկման հարկերին կարո: Ասված գիտե՛՞ք վնասն է շատ լինելու, թե՛ օգուտը: Կամ էլ Ենդհունալ դաթոսով մնարկում է վարորդներին բալեր ավելացնել-դասկասեցնելու նոր կարգը՝ տուգանել-չտուգանելով փորձելով անվսանգ եր-

թեկության հարց լուծել (օրինագիծը մնարկվեց ԱԺ հանձնաժողովում եւ առաջիկա լիազումար միտի օրակարգ մնալ), փոխանակ նախ հասնելու երթեկային բարդակի դասառներին: Այն է՝ մեմքների շեշտակի ավելացմանը Երեւանում, սրամք իրականության ներկայացուցիչները նեցնին, եւ արտոյալ կառույցների կողմից (Գլխավոր դասախաղություն, ուսկանություն եւ այլն) իրենց շեմքերի մոտ երկրորդ գիծ մեմքների կայանելուց, սրա մասին էլ **Գեղամ Մանուկյանը** նեց: Մեր կողմից ավելացնենք ավելի արմատական դասառ՝ սարբեր առեւտրական օբյեկտների գործունեությունը թույլ են սվել՝ առանց հարակից սարածների առկայության, հիմա նրանց տերերի, աշխատակիցների ու գնորդների կայանած մեմքներն ամենուր խանգարում են երթեկությանն ու վթարային իրավիճակներ ստեղծում, դրամք վերանայեմք, թե չէ՛ չախչախի հետեից եմ ընկել: Շուտով նաեւ Պատերազմի հանգամանքների մնիչ հանձնաժողովի զեկույցը կմնարկվի ԱԺ փակ միտում, հանձնաժողովի նախագահ **Անդրանիկ Զեարյանն** սասց լրագրողներին. Է, որ փակ միտ է լինելու, ո՞վ ի՞նչ կիմանա, թե՛ էլի արտադուր եմ կազմակերպելու ձեր ցանկայի լրատվամիջոցներով, ձեր ցանկայի հասկանալից, ուղղորդված: Բայց դե սա էլ ժամանակավոր զբաղմունք է, թող զբաղվեն, մինչև տեսնենք գլխներին ի՞նչ է գալիս:

վի բերում: **Ռուբեն Վարդանյանը** ժամանակին այնքան բան է ասել, որ այսօր դրամք օգտագործվում են իր դեմ: Մի սաս այն, ինչը որ կօգտագործվի ինչ-որ դասի ֆո դեմ»: Սա ասել է **Անդրանիկ Զեարյանն** Ազգային ժողովում՝ նեցելով, որ հայերին **Բախի** բանտում խոսանում են: Մեմք էլ ասում են՝ ժամանակն է, որ մեմքությունը հզոր միջազգային արշավ սկսի **Բախի** դասական խեղկասկության դեմ՝ բոլոր միջազգային աշխատներին դիմելով. հենց մեմքության արձանատարության հարց է: **Հեղինակի յուրուբյան հրատարակումներին հետեւեմ այս հղումով.** <https://www.youtube.com/channel/UC7a2vImCM-LVMBF10D60LdxQ>

«ԱԶԳ» ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ԼՂ-սարի
Հրատարակիչ
«ԱԶՆԱԼ ԹԵԶԵՅԱԼ»
սոցիալ-մեակության
հիմնադրամ
Երեւան, Սայաթ-Նովա 21Ա,
Տարածք 48, Երեւան 0001
e-mail: info@azg.am
azgdaily@gmail.com
www.azg.am
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱԵՏԻԹԵԼՆ
Հասկադախոթին (զովագր)
հեռ. 010 582960
Համակարգչային շարունակը՝
«Ազգ» թերթի
Թերթի միթերի ամբողջական թե մասնակի արտատրումները տղագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսութան կամ համացանցով, առանց խմբագրութան գրարող համաձայնութան խախտարելու են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրենքի:
Հիթերը չեն գրախօսում ու չեն վերադարձում:
Գ-տրուկ յորտածները զովագրային են, որոնց թովանդակութան համար խմբագրութանը դասախառնատրութան չի կում:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960